

FAGUTVIKLING

Terapiahund og robotsel skaper glede hos sykehjemsbeboere med demens

De fleste eldre med demens som deltok i en ny studie, reagerte positivt på å få besøk av terapiahund og robotsel.

Nina Aarskog

Førstemanuensis

Campus Bergen, VID vitenskapelige høgscole

Sidse Ellingsen

Førstemanuensis og anestesisykepleier

VID vitenskapelige høgscole, studiested Haraldsplass, Bergen og Institutt for global helse og samfunnsmedisin, Medisinsk fakultet, Universitetet i Bergen

Janneke Eide

Daglig leder

Slettebakken menighets eldrecenter, Bergen

Frøydis Kristine Bruvik

Førstemanuensis

Det medisinske fakultet, Institutt for global helse og samfunnsmedisin, Universitetet i Bergen

Demens

Eldreomsorg

Sykepleierutdanning

Sykepleien 2023;111(91846):e-91846

DOI: [10.4220/Sykepleiens.2023.91846](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2023.91846)

Hovedbudskap

Dyreassistert terapi er en form for miljøterapi som kan fremme livsglede til beboere på sykehjem. I denne studien fikk beboere med demens som har hatt positive erfaringer med dyr, besøk av terapihund og robotsel. De fleste responderte positivt på slike besøk, og det bidro til å skape aktivitet og glede. Samlet sett viser denne og tidligere studier at dyreassistert terapi er et positivt miljøterapeutisk tiltak som kan tilbys utvalgte beboere ved sykehjem.

Dyreassistert terapi er miljøterapi der formålet er å oppnå positiv effekt på fysisk helse og på sosiale, emosjonelle og kognitive ferdigheter. I litteraturen brukes ulike begrep innen terapi og behandling med bruk av dyr. I denne fagartikkelen benytter vi begrepet dyreassistert terapi, og i vår studie har vi undersøkt virkningen av dyreassistert terapi med bruk av terapihund og robotsel.

FAKTA

Hva er en terapihund?

- En terapihund er trent slik at den kan brukes til sosialterapeutiske oppgaver, blant annet på institusjoner som aldershjem og sykehjem. Den skal utvise atferd som mennesker tolker som vennlig og imøtekommende.
- Hunden må ha et mildt temperament, være sosial og tåle nærkontakt som å bli klappet og kjælt av helt ukjente mennesker.
- Terapihunder tilbyr hengivenhet, trøst og støtte via ulike aktiviteter. For eksempel gjennom at pelsen berøres og strykes, gjennom lek som å søke etter gjemte godbiter, hente baller og liknende, delta i fysisk aktiviteter, gjøre noen hundetriks eller andre aktiviteter som er tilpasset menneskene terapihunden møter.

Kilde: dyrebaromsorg.no

FAKTA

Hva er en robotsel?

- Robotselen Paro, som benyttes i denne studien, er utviklet for å gi trøst og fremme velvære. Den er spesielt tenkt brukt overfor personer med demens.
- Robotselen er designet etter modell av en ekte selunge og kledd med hvit, myk pels. Når selen er aktivert, kan den bevege hodet, loffer og hale, og den kan blinke med store, mørke, imøtekommende øyne.

- Robotselen har en innebygget mikrofon og kan respondere både på tale og på berøring. Aktiviteten kan tilpasses det mennesket den møter.
- Nærkontakt med robotselen kan være å berøre og stryke pelsen, prate med den eller andre aktiviteter.

Kilde: Jøranson N (10).

TRØSTER: Robotselen Paro er utviklet for å gi trøst og fremme velvære hos personer med demens. *Foto: Privat*

Demens er vanlig hos eldre. Så mange som 80 prosent av sykehjemsbeboere har demens. (1) Depresjon, angst og agitasjon kalles for atferds- og psykologiske symptomer. Slike symptomer er vanlig ved demens og gir redusert livskvalitet (2).

Medikamentell behandling er utbredt for å lindre slike symptomer, men det har kjente bivirkninger, og effekten er begrenset (2, 3). En rekke ikke-medikamentelle tiltak, betegnet som miljøterapeutiske tiltak, kan være aktuelle for å lette på atferds- og psykologiske symptomer.

Dyreassistert terapi er en type miljøterapi.

Dyreassistert terapi er en type miljøterapi. Både enkeltstudier og oversiktsartikler har vist at dyreassistert terapi kan bedre livskvaliteten og sosiale interaksjoner hos personer med demens (4).

En interaksjon med levende dyr kan ha positive psykologiske og fysiologiske effekter, og det kan bidra til bedret livskvalitet (5, 6). Mange sykehjemsbeboere har tidligere hatt et nært forhold til dyr.

Åtte sykehjemsbeboere med demens deltok i studien

Hensikten med denne studien var å undersøke effekten ved besøk av terapihund og robotsel hos sykehjemsbeboere med demens som har hatt et positivt forhold til dyr tidligere i livet.

Denne studien var et samarbeid mellom VID vitenskapelig høgskole i Bergen, Universitetet i Bergen og Slettebakken menighets eldresenter i Bergen. Seks sykepleierstudenter fra høgskolen deltok i gjennomføringen av studien og ble veiledet av førsteforfatter fra VID, som var prosjektleder og ansvarlig for besøk med godkjent terapihund.

Hver student hadde en sykepleier ved sykehjemmet som veileder under praksisperioden. Studien ble godkjent av Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) (2015/2005/REK vest). Prosjektet ble støttet økonomisk av Bergen kommune.

Totalt åtte sykehjemsbeboere med demens ble inkludert i studien. Deltakerne hadde nåværende eller tidligere positive erfaringer med dyr, ifølge bakgrunnsopplysninger.

Beboernes reaksjoner ble registrert

Alle deltakerne fikk to individuelle besøk av terapihund og to individuelle besøk av robotsel. Hvert besøk hadde en varighet på 15–20 minutter og ble gjennomført en til to ganger i uken over fire uker. Besøkene foregikk på beboernes rom.

Hundefører var ansvarlig for besøkene med terapihund, mens sykepleieren som var veileder for studentene, var ansvarlig for besøkene med robotsel.

Under hvert besøk deltok en eller to sykepleierstudenter. Studentene registrerte på et skjema hvordan beboerne reagerte på besøk av både hund og robotsel. Eksempler på registrert positiv atferd var åpen kroppsholdning, imøtekommende blikk, smil, latter, sang, plystring og nynning.

Eksempler på negativ atferd var lukket kroppsholdning, manglende interesse for hund eller robotsel, motorisk uro, gjespning og sukking. Det ble registrert hvordan beboerne deltok i aktivitet og samtalte omkring hund, robotsel eller andre tema. Data fra skjemaene ble analysert basert på kvalitativ innholdsanalyse (7).

Noen beboere var litt avventende i starten

Basert på dataanalysene var det tre undertema som pekte seg ut: trygghet, aktivitet og glede. Hovedtemaet var livsglede. Å være trygg på hund viste seg å være viktig for at møtene skulle bli vellykket.

Tryggheten kom til uttrykk ved at deltakeren hadde et imøtekommende og nysgjerrig blikk mot hund og fører når de kom inn i rommet. Beboerne utstrålte også trygghet gjennom en avslappet kroppsholdning, og ved at de gjerne responderte med smil og latter.

MILD: Terapihunder må være sosiale og ha et godt lynne. *Foto: Privat*

Noen deltakere var litt mer avventende i starten og trengte mer tid for å bli trygg. Hundens imøtekommende og vennlige fremferd gjorde beboerne interessert i nærhet til hunden, både ved å kjenne på, klappe og stryke på hundens pels. Dersom beboere var avvisende eller uttrykte at de ikke følte seg i form, ble møtet raskt avsluttet.

Beboere som ble oppfattet som trygge i møtet med hund, var også imøtekommende og nysgjerrige ved bruk av robotsel, og de ønsket å stryke og kjenne på den. Andre var litt mer avventende og brukte mer tid. Det var de samme beboerne som ble oppfattet som avvisende eller som var utrygge på både robotsel og hund.

Hund og robotsel stimulerte til aktivitet

Vi observerte at besøk av hund og robotsel stimulerte til aktivitet for beboerne. Flere av dem hadde vært passive eller søvnige før hunden kom inn i rommet. I møtet med hunden våknet de til, og hunden skapte engasjement, glede og aktivitet. De fikk stryke og klappe på hunden, gi den godbiter og gi den ulike kommandoer som «sitt», «ligg» og «snurr rundt».

Besøk av robotsel hadde mange likheter med besøk av hund. Beboerne engasjerte seg i aktiviteten, de fikk ha selen i fanget og fikk stryke og berøre pelsen. Noen likte å ha robotselen aktivert, og da blinket den med øynene og beveget på hodet og loffer. Det brakte frem smil og latter.

Beboerne viste glede i å snakke om hunder og dyr generelt.

Under besøket ble det observert glede hos beboerne som var trygge på situasjonen. For dem som var mindre verbale, kunne gledesuttrykkene ses som synging, nynning og tapping med fingre samt nikking og smiling. At hunden gjorde ulike triks, og at beboerne fikk gi belønning til hunden, var noe som skapte særlig mye aktivitet, glede og latter.

Beboerne viste glede i å snakke om hunder og dyr generelt. Som oftest ble det en lett og ledig samtale der beboerne snakket om hunden som var der nå, og at den var fin og snill. Andre snakket om dyr de hadde positive minner om.

Mye av det samme ble observert hos dem som følte seg trygge i møtet med robotselen. Beboerne viste både verbalt og nonverbalt glede i å ha besøk, både ved å stryke og klappe på selen og i samtale med sykepleier og student. Noen beboere snakket om andre ting enn hunden eller robotselen som var til stede.

Enkelte responderte bedre på terapihund enn på robotsel

Hensikten med denne studien har vært å undersøke virkningen av besøk av terapihund eller robotsel for sykehjemsbeboere med demens. Basert på kvalitativ innholdsanalyse trådte glede frem som et tema for studien.

Glede kan fremme livsglede og ses i sammenheng med å ha noe som er meningsfylt og vesentlig i tilværelsen. Livsglede er noe som varer over tid, eller som oppleves her og nå. Hva som oppleves som livsglede, er individuelt for hver og en av oss (8). Møter med dyr kan betraktes som noe meningsfylt, og møtet med en terapihund eller robotsel var kilde til å skape glede hos sykehjemsbeboere med demens.

Flere av deltakerne hadde positive erfaringer med hund fra tidligere.

Vi registrerte at enkelte beboere responderte bedre på terapihund enn på robotsel. Det kan forklares med minneaktivering, spesielt med tanke på at flere av deltakerne i denne studien hadde positive erfaringer med hund fra tidligere i livet (8). Det kan være minner om hunder de har hatt, om hundens hengivenhet, kjærlighet, trøst, men og også om savnet.

Selv om alle deltakerne var valgt ut på bakgrunn av tidligere rapporterte positive erfaringer med dyr, var det noen av deltakerne som ved enkeltbesøk ble oppfattet å ikke respondere positivt på besøket. Det kan være flere grunner til dette, som dårlig dagsform, besøk av to mindre kjente personer på rommet, i dette tilfellet student og hundefører, eller «overrapportering» om tidligere positive opplevelser med dyr.

Dyreassistert terapi er effektivt

Noen sykehjem reserverer seg mot besøk av dyr. Det kan være flere grunner til dette, som renslighet, allergi hos andre beboere og redsel for dyr blant andre beboere. Bruk av hund vil vanligvis være avhengig av frivillige med tilgang til godkjent terapihund. Bruk av robotsel vil være avhengig av innkjøp av sel, og det vil legge beslag på en helsearbeider så lenge møtet mellom robotsel og beboere pågår.

Å være sammen med dyr er for mange mennesker en naturlig del av livet. Dyreassistert terapi og bruk av terapihund og robotsel kan i likhet med annen miljøterapi, som for eksempel musikkterapi, fysisk aktivitet, male- og tegneterapi, oppleves som noe positivt. Det innebærer brudd med daglige rutiner og gir rom for atspredelse, aktivitet og glede (4, 5). Depresjon og angst er vanlig ved demens, og miljøterapi kan virke lindrende på slike symptomer (4).

Å være sammen med dyr er for mange mennesker en naturlig del av livet. Det vil av mange oppleves meningsfylt og gi livsglede. Samspillet mellom dyr og mennesker er et fagfelt det forskes mye på (5, 6)

Resultatene fra vår studie viser at dyreassistert terapi er effektivt, oppleves positivt av deltakerne og er i samsvar med andre studier. Vi mener denne typen miljøterapi kan bidra til økt livsglede hos utvalgte beboere på sykehjem.

Vi ønsker å takke studenter ved VID vitenskapelig høyskole campus Bergen og ansatte ved Slettebakken menighets eldrecenter for deres deltakelse i prosjektet. Vi vil også takke Bergen kommune for tildeling av utviklingsmidler til samarbeidsprosjektet mellom sykehjem og høyskole.

Forfatterne oppgir ingen interessekonflikter.

KONTAKT: Terapiahunder er trent opp til å være sammen med sykehjemsbeboere. Én aktivitet kan være at de gir hunden godbiter. *Foto: Privat*

1. Helvik A-S, Engedal K, Benth JŠ, Selbæk G. Prevalence and severity of dementia in nursing home residents. *Dement Geriatr Cogn Disord*. 2015;40:(3-4):166–77. DOI: [10.1159/000433525](https://doi.org/10.1159/000433525)
2. Livingston G, Sommerlad A, Orgeta V, Costafreda SG, Huntley J, Ames D, et al. Demens – forebygging, behandling og omsorg. *The Lancet Commissions*. 2017:31363–6.
3. Scales K, Zimmerman S, Miller SJ. Evidence-based nonpharmacological practices to address behavioral and psychological symptoms of dementia. *Gerontologist*. 2018;58(suppl_1):S88–S102. DOI: [10.1093/geront/gnx167](https://doi.org/10.1093/geront/gnx167)
4. Aarskog NK, Hunskår I, Bruvik F. Animal-assisted interventions with dogs and robotic animals for residents with dementia in nursing Homes: A systematic review. *Physical & Occupational Therapy In Geriatrics*. 2019;37(2):77–93. DOI: [10.1080/02703181.2019.1613466](https://doi.org/10.1080/02703181.2019.1613466)
5. Berget B, Krøger E, Thorød A, Braastad B. *Antrozologi. Samspill mellom dyr og menneske*. Oslo: Universitetsforlaget; 2018.
6. Fine AH. *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner: faglig grunnlag og retningslinjer*. Bergen: Fagbokforlaget; 2019.

7. Graneheim UH, Lundman B. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*. 2004;24(2):105–12. DOI: [10.1016/j.nedt.2003.10.001](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001)
8. Harrison BE, Son G-R, Kim J, Whall AL. Preserved implicit memory in dementia: a potential model for care. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*. 2007;22(4):286–93. DOI: [10.1177/1533317507303761](https://doi.org/10.1177/1533317507303761)
9. Dyrebar Omsorg. Ås: Dyrebar Omsorg AS; 2018. Tilgjengelig fra: <https://www.dyrebaromsorg.no/> (nedlastet 29.03.2023).
10. Jøranson N. Hvordan kan aktivitet med selroboten Paro fremme helse hos sykehjemsbeboere med en demenssykdom? *Tidsskrift for omsorgsforskning*. 2017;3(2):94–106. DOI: [10.18261/issn.2387-5984-2017-02-07](https://doi.org/10.18261/issn.2387-5984-2017-02-07)